

Călătorie sentimentală în Israel, după 13 ani

O vizită în Israel, după 13 ani, îți oferă multe surprize și posibilități de comparație. În mica incursiune pe care voi încerca s-o fac, nu am urmărit un plan anume, ci descrierea unor momente, impresii, evenimente care să ajute la conturarea unei imagini interesante și multilaterale a unei țări care, în pofida dificultăților, se dezvoltă în permanență pentru a deveni cu adevărat un cămin „cald” pentru locuitorii ei, evrei și neevrei deopotrivă.

Trenul

„Nu venim să te luăm cu mașina de la aeroport, mergem cu trenul”, mi-au spus rudele mele din Beniamina la care urma să locuiesc. În urmă cu 13 ani, când am vizitat pentru prima dată Israelul, aflasem că există un tren, dar, practic nimeni nu-l folosea. Avea o singură linie, o rută scurtă, lumea prefera să călătorească cu autobuzele. Acum, lucrurile s-au schimbat radical. S-a creat o rețea de cale ferată funcțională, comodă și ieftină, un mijloc ideal de a călători, ținând cont de faptul că distanțele nu sunt mari, iar aglomerația și blocajele pe șosea sunt frecvente. (Deși autoturismele nu sunt ieftine, un israelian care se respectă nu poate să trăiască fără mașină). Imaginea parcarilor din apropierea garilor, cu sutele de autoturisme ale celor care fac navetă în marile orașe și folosesc trenul, spune multe. În drumurile mele, am folosit aproape în exclusivitate trenul și am fost foarte mulțumit.

Cum arată un „sat” în Israel

„Stai în Beniamina? Este satul milionarilor”, îmi spuneau prietenii, când le dădeam adresa unde am locuit. „Exagerări”, mi-au explicat rudele, recunoscând totuși că, în afară de Ehud Olmert, născut aici, în mare măsură populația „satului” (de fapt, comună) este alcătuită din mulți specialiști în „high tech” care s-au mutat aici fiindcă este o zonă frumoasă și liniștită, foarte bine plasată în apropiere de marile orașe, ca Haifa, Herzlia, Tel Aviv, unde fac zilnic navetă... cu trenul. Dar cum arată un sat israelian? Nici o casă nu poate avea peste două etaje, alături de micile bloculețe se întind cartierele de vile (unele dintre ele într-adevăr locuite de oameni foarte bogați), multă verdeață, flori, parcuri, liniște... și tot ce-ți trebuie pentru a duce o viață civilizată - terenuri de sport, piscină acoperită și descoperită, săli de fitness, policlinică, în apropiere sală de concerte, școli... Am fost să vizitez biblioteca. O clădire cochetă cu un etaj, cu săli de lectură speciale pentru copii și adulți, computere și zeci de mii de cărți în ebraică și engleză. De mai multe ori pe săptămână - evenimente culturale, conferințe, întâlniri cu scriitori, program de film. Desigur, multe sinagogi. Cea mai modestă clădire este cea a primăriei: dacă n-ai ști, ai trece pe lângă ea fără să-i acorzi atenție. În schimb, din toată localitatea poți vedea turnurile depozitelor de vin, Beniamina fiind o zonă viticolă cu vinuri premiate (de altfel este înfrățită cu localitatea Tokaj, din Ungaria), pe care le poți degusta la crama de lângă depozit. N-o să-ți pară rău. Beniamina este interesantă și datorită așezării sale, fiind înconjurată de numeroase locuri de vizitat, despre care s-a scris mai puțin. De pildă, *Muzeul Ralli* din Cezareea, fondat de o familie de evrei sefarzi din Uruguay, este dedicat artei sud-americane, având o galerie permanentă cu creațiile lui Salvador Dali. Când am fost acolo, era deschisă o expoziție cu sculpturile artistului, mai puțin cunoscute de public, dar purtând aceeași amprentă ca și picturile sale. Alături, o expoziție de picturi inspirate din evenimente biblice, ale unor artiști evrei de-a lungul timpului, o expoziție de artă modernă și una arheologică care prezenta istoria zonei. Muzeul este compus din două clădiri, iar cea de-a doua, denumită *Ralli 2*, este inspirată de Alhambra din Granada, iar patio-ul din mijloc găzduiește o expoziție de sculpturi înfățișând gânditori evrei spanioli medievali.

● *Parcul Jabotinsky - Shuni*, situat între Beniamina și Zichron Yakov, a fost creat în locul vechii comune Shuni, menționată și în Talmudul din

Ierusalim. Datorită izvoarelor sale tămăduitoare, a fost dezvoltată de greci și romani. Săpături arheologice au scos la iveală un amfiteatru, vechiul bazin, folosit acum ca loc de expoziție, sculpturi, vase, toate expuse în Muzeul de Sculptură Achiam, alături de expoziția permanentă a sculptorului israelian Achiam Shoshany, elev al lui Brâncuși. Multe dintre creațiile sale sunt vizibil inspirate de artistul român, una dintre sculpturi numindu-se chiar „Pasărea fericii”. Dar tematica creației artistului - din piatră, lemn și bronz - este mult mai largă, personaje biblice, sculptură, „Auschwitz” - în memoria Holocaustului, teme inspirate din muzică. Amfiteatrul este și astăzi folosit pentru concerte de muzică clasică, dar și de rock, spectacole de teatru. Dar Shuni are legături strânse și cu istoria modernă a Israelului. În 1919, primii locuitori ai Beniaminei au urmat aici cursuri de agricultură, iar în 1939, membrii organizației „Betar” au transformat locul într-o tabără de antrenament pentru comandanții „Etzel” și de aici au organizat atacuri împotriva ocupației britanice.

● *Parcul Rotschild*, situat pe colinele Ramat Hanadiv, reprezintă locul de înmormântare al baronului Edmond de Rotschild și al soției sale. Edmond de Rotschild a fost supranumit „binefăcătorul” Israelului, care a finanțat multe dintre așezările evreilor în Palestina. Cripta lui se găsește în mijlocul unor grădini minunate, cu flori, arbuști și arbori din toată lumea. Grădinile sunt înconjurată de un parc vast, de asemenea cu monumente arheologice.

Chiar dacă vizita mea la Haifa - după părerea multora, inclusiv a primarului, cel mai frumos oraș din Israel - a fost foarte scurtă, întâlnirea mea cu câțiva membri ai puternicei comunități românești de aici mi-a întărit convingerea că acest oraș se situează în centrul activității culturale a românilor din Israel. Aici își desfășoară activitatea, printre alții, pictorița Liana Saxone Horodi, sculptorița Fany Cohen, artistul fotograf Armand Beraru (despre expozițiile lor am relatat în numărul trecut al revistei), dar și sculptorul Efraim Glaser, cunoscut publicului din România prin romanul său autobiografic, editat anul trecut la „Hasefer”. Am vizitat atelierul sculptorului care lucrează mai ales în lemn, într-un stil modern, dar figurativ. „Las lemnul să-mi spună ce vrea să devină”, mi-a explicat el, povestindu-mi istoria fiecărei creații. Efraim Glaser a participat la numeroase expoziții și operele lui se regăsesc în muzee publice, dar și la iubitorii de artă. Fiind evreu ardelean, vorbitor și de maghiară, născut și crescut la Cluj, creația sa a fost apreciată în această toamnă la festivalul evreilor de origine maghiară din Țfat.

Druzii vor să fie cunoscuți de israelieni

O vizită la Daliat Hakarmel ne duce în centrul comunității druze, care trăiește în nordul Israelului. Este o localitate cunoscută de turiști, deoarece aici mai găsești artizanat caracteristic

acestei etnii - obiecte de bronz, alamă, argint, țesături, covoare. „Din păcate, nu prea multe - ne spune cu regret în glas Iusef Nasr/Aldin, proprietarul unui magazin care mai vinde astfel de obiecte. „Încetul cu încetul, artizanatul nostru va dispărea în fața invaziei altor produse de proastă calitate care nu au nici o legătură cu specificul nostru. Deoarece produsele noastre sunt mai scumpe, fiind într-adevăr manufactură, din ce în ce mai puțini tineri preiau meșteșugul părinților lor”. În spatele magazinului lui Nasr/Aldin se găsește o sală destul de mare, cu bănci, cu o mică expoziție de artizanat, cu plante și cărți. „Aici activează organizația «Bet Moreșet Ha Druzit», condusă de fiul meu, Fidel Ken Nasr/Aldin. Îi invităm aici pe israelieni și căutăm să le explicăm cine sunt druzii și ce doresc ei. Îi chemăm să ne cunoască, să trăim cu ei în armonie și pace”. Chiar și astăzi, istoria druzilor - această populație, de aproximativ un milion de persoane, care trăiește în Liban, Siria, Israel și Iordania - este puțin cunoscută. Este o societate închisă, druzii nu au voie să se convertească la altă religie și nici alții nu pot să treacă la religia lor, care s-a format prin despărțirea, acum un mileniu, de șiiți. Simbolul lor este steaua druză în cinci colțuri și cinci culori, fiecare întruchipând aspectele divinității. Ei citesc atât Biblia, cât și Coranul, dar consideră că ambele conțin diferite nivele de înțelegere ezoterică. Cred în reîncarnare și interzic poligamia, fumatul, băuturile alcoolice și consumul cărnii de porc. Deși uneori își manifestă nemulțumirea, sunt cetățeni loiali ai Israelului și, așa cum a afirmat interlocutorul nostru, doresc să-și păstreze specificul național.

Noul „Yad Vashem” - loc de meditație

Noua clădire a Muzeului „Yad Vașem” a mai fost descrisă în revista noastră. Nou pentru fiecare dintre noi este multitudinea și varietatea sentimentelor care te cuprind la vizitarea acestui loc - un *remember* nu numai al dispariției celor șase milioane de evrei, ci și al vieții pe care au dus-o secole de-a rândul în Europa. Eu, care fac parte din generația care nu a trecut concret prin Holocaust, dar care am cunoscut, din cărți și de la membrii de familie, detalii despre ceea ce s-a întâmplat acolo, nu trebuia să fiu șocat. Am rămas însă profund impresionat de ceea ce am văzut, de această nouă concepție de

„personalizare” a Holocaustului. În toate sălile în care se prezintă imagini ale tuturor etapelor ce au dus la anihilarea celei mai mari părți a evreimii din Europa, am putut vedea și auzi în permanență mărturiile supraviețuitorilor. Și aceste istorii personale, până la urmă atât de asemănătoare, indiferent din ce țară, oraș sau pătură socială proveneau povestitorii, au dat imaginea tragică și dureroasă a ceea ce s-a putut întâmpla în secolul XX, a unei barbarii raționalizate, efectuate cu sânge rece și pentru care, nici până astăzi, nu poate să existe o explicație logică. „Yad Vashem” trebuie să rămână în continuare ca un avertisment pentru întreaga lume pentru ceea ce s-ar putea întâmpla în cazul în care, din motive egoiste sau de altă natură, ar dispărea solidaritatea majorității care a condamnat această pată rușinoasă pe obrazul civilizației moderne.

Petah Tikva - simbol al viitorului statului evreu

Am vizitat Petah Tikva în urmă cu 13 ani. Un oraș liniștit, la doi pași de Tel Aviv, cu oameni care făceau naveta acolo și se întorceau în casele lor, bloculețe tipice de maximum două etaje, cu grădinițe în față, magazinașe de provincie, buticuri. Astăzi, această imagine este înlocuită cu cea a unui oraș, cu un ritm de dezvoltare clocotitor, care ar putea fi de fapt chintesență și simbol al viitorului statului evreu. Cartiere de blocuri - create în câțiva ani, dar nu de „dormitor”, ci fiecare în alt stil, cu altă ornamentație, cu multă verdeață - apar ca ciupercile după ploaie. În ultimul timp, Petah Tikva a devenit și un centru al „high tech”.

Sunt oare israelienii bogați? Este greu de răspuns. Se mucește mult, dar cei pe care i-am întâlnit, plecați din România mai devreme sau mai târziu, nu se plâng. Nu sunt milionari, dar duc o viață decentă, civilizată. Totuși, concluzia mea, poate subiectivă, a fost: da, sunt și mulți oameni foarte bogați. Această percepție mi-a fost confirmată de marina din Herzlia. Sute și sute de yahturi, mai mici sau mai mari, în golfurile din fața altor sute de hoteluri sau apartamente de vacanță, își așteptau stăpânii. O imagine cât se poate de încântătoare și dătătoare de optimism... pentru întreg Israelul, dacă totul va merge bine.

Reportaj și foto:
EVA GALAMBOS

● Sculptura de Dali

● Biblioteca din Beniamina

● Negustorul druz Iusef Nasr/Aldin

● Efraim Glaser și sculpturile sale